

lica Tschawoff-Schwiglin, rojena v Varaždinu deluje kakor zdravnica asistentinja na Lehmanovem sanatoriji v Draždanah. Gospa dr. Marija Vučetić - Prita iz Selensa pri Pancsovi, potuje sedaj s svojim soprogom dr. Vučetićem da popolni svoje študije. Po dovršenem potovanju se naselita v Belemgradu. Rodom Ljubljanka je gospica Gabrijela baronica Possannerjeva v. Ehrenthal, ki je predavala o minolem šolskem letu o anatomiji na dunajski akademiji za dame. — Koliko je pa naših ruskih sester, ki tekmujejo o vednosti in učenosti z moškimi?

Obžalovati moramo le to, da nam je v naši mili očetnjavi še zaprt tempelj znanosti. V tujini si moramo vede iskati, če si je želimo. A že se je tudi avstrijsko ženstvo zavedlo, ter si hoče pridobiti pristop k akademiji. Dunajski „Frauenverein“ deluje marljivo na to; Bog daj, da z uspehom. Saj pravi prvi paragraf državnega zakonika, da so pred postavo vsi jednaki, torej velja to vendar le tudi za ženstvo.

Solnce se je nagnilo k zatonu. I moje senice so šle k počitku. Prav tesno se tiščijo druga poleg druge v gorkem gnezdecu ter žvrgolé tihoma, na pol v snu. Lahen vetrič pihlja skozi vejevje ter mi hladi vroče čelo. A zdaj mi je tudi jasno vprašanje, ki se mi je bilo pred vsililo: Zakaj se ženstvo tako puli za tiste malovredne romane, da si podajajo v javnih knjižnicah kljuko kar druga drugi. To je hlepenje po dušni hrani in sicer po taki, ki je razumljiva njihovemu malo vežbanemu duhu. Romani so jim vse. Iz romanov se hočejo seznaniti se svetom, ki jim je drugače zapečaten s sedmimi pečati. Romani naj jim kažejo življenje, a v kaki obliki? In s koliko resničnostjo? In tako se odgojé tiste plitve dušice, ki se za drugo ne brigajo, nego za malenkostno vsakdanjost, ki dajejo toliko snovi humorističnim listom.

Pri določenju poklica naj tedaj ne bodi toliko merodajen spol, kolikor osebne zmožnosti in nagnjenje. Dosti je takih žensk, ki se čutijo srečne, ko vihtijo kuhavnico ali ko vladajo s šivanko. One ne vprašujejo po dušni hrani. Te naj tedaj ostanejo mirno pri svoji skromni delavnosti. Drugače je pa s takimi, kojih duh vzletava višje, koje vedna in plitva vsakdanjost mori. Onim naj bodo pota odprta do prosvete. Obratno je pa prav nespametno, če silijo stariši omikanih slojev svoje sinove v višje šole, če prav le-ti ne čutijo prav nobenega veselja do učenja. Gotovo bi marsikedo svojo dolžnost boljše in vestnejše izpolnjeval, če bi se mu dala prilika, izbrati si svoj poklic po svojem nagibu.

Delajmo tedaj naporno, navdušeno, da si dobimo vsaj pravico do izobrazbe!

Njen god.

Spisal Anton Zajc.

Bilo je krasno zimsko jutro: solnce je stalo že precej visoko na nebu ter upiralo svoje žarke v zmrzlo

sneženo odejo, koja se je lesketala, kakor da je posuta z nebrojnimi kristali in dijamanti. V mali sobici, pri zakurjeni peči, sedela je stara mati in motreča ledene evetlice na deloma zamrznenem oknu, govorila sama s seboj: „Zima je, zima! V mojem srcu je tudi zima, trajajoča do konca življenja“. To izgovorivši je sklonila glavo, v njenih očeh pa so se zalesketale solze. „É, še tega mi je treba!“ vzdihnila je ter britko nasmehivši se, potegnila s koščeno roko preko lica, potem se pa zopet zamislila. Tako je sedela nekoliko časa, konečno pa jo je predramil nežen glasek male vnukinje, koja je prihitela v sobo. „Danes je tvoj sedemdeseti god“, vsklikalo je dekletce, zato pa sem prišla, da ti čestitam!.... Draga stara mamica! Bog ti daj še dolgo življenje, po smrti pa sveti raj!“

„Aj, aj! Stari mamici si prišla čestitat? Pojdi no sem bliže, da te poljubim!.... Tako, sedaj pa idi k mamici, kajti stara mati bi bila rada sama, da premišluje o svoji prošlosti!“

Sedemdeset let!... Ničla v svetovni zgodovini ali lepo številce v človeškem življenju. Dà, dà, lepo številce!.. Še mi prihajajo v spomin oni časi, ko sem bila dekletce, potem mladenka — sanje, zračni gradovi, iluzije — in naposled sem postala žena.... O, moj Ivan! Srečni spomini zakonske sreče, ki pa je — žali Bog! — prerano minola. Sedemintrideset let je že zatonilo v dolgo večnost od onega časa, ko je odšel gori nad zvezde; jaz pa sem ostala sama, sama.... Kedaj je že to bilo? O, stara glava, zakaj si tako pozabljiva!?... Aha, že vem! Bilo je 1859. leta. Domovina je potrebovala sinov, da jo branijo pred krutimi sovragi. Kedar pa gre za dom, ta čas zaveden možak ne drži križem rok, zato pa je tudi on odšel tja na Laško, od koder se pa ni več vrnil.... Kedo bi opisal mojo tugo — — e, kaj bi neki tožila: vse sem potrpežljivo prenašala, saj se je žrtvoval za sveto stvar, za dom“. Zaprtih oči in teško sopeča je omahnila na naslonjalo in po kratkem prestanku, zopet nadaljevala: „Stara mamica je ostala sama in — — Ne, ne, Ivan!... Iz daljine, neprezrljive daljine, me pozdravlja, kakor me je pozdravljal na dan poroke..., O, kako je krasen; obdaja pa ga neka tajinstvena svetloba.. Potrpi no, saj se pripravljam!.... Večno.... večno tvoja... tu in tam.. Saj pridem... saj... pridem!“

Obmolknila je; njeno srce pa je kar mahoma prestalo biti. V mali sobici je zavladala grobna tišina; skozi okno pa je sinil solnčni žarek ter se razlil po njeni srebrno-beli glavi, kakor da jej čestita k zadnjemu godu.

Prečuta noč.

Zaprle svetu, a odprle
Se sanjam trudne so oči....
Odgrnjena je postelj mehka,
Na mizi medlo luč gori.

Bleskečejo se rjuhe bele,
Blazina pernata kipi,
Pogreza vanjo se mi glava,
Pa sna le ni, pa sanj le ni.

Po konci v postelji se vsklonim,
V blazino mehko vprem roko,
Pogledi vro mi v noč in misli
Mi pestre polnijo glavo.

Ves čas o dragem premišlujem,
V njegovi družbi sem ves čas:
Uhó mi glas sladak opaja,
Okó mi gleda v ljub obraz:

„O da bi vedela sirota,
Če v snu doma počiva zdaj,
Če v snu počiva, ali v sanjah
Oklepa mene v naročaj?“

A kaj — li, da petelin poje,
Da v zlatem morju tone hrib?
Vso noč sem mislila o dragem,
Vso dolgo noč, — le kratek hip!

Kazimir pl. Radič.

Maša Ivanovna

Spisala Feodora.

„Bilo je pred več leti. Nastanil sem se v Petrogradu s svojo soprogo Ano Karlovno. Vodil sem takrat več podjetij. Vsak dan moral sem po železnici do S. Osoda je hotela, da je del te poti potovalo z menoj, dvakrat v tednu mlado dekle. Hodila je namreč v graščino Kodrovo poučevat kitaro. Kaj bodem vlekel na dolgo! V kratkem, preden sem se zavedel, utopilo se je moje srce v krasnih očeh moje sopotovalke. Tudi ona me je ljubila z enako ljubeznijo. Kako sem bil takrat srečen, da, presrečen!“

Soprobe nisem nikdar ljubil. Strast, vsled katere sem se poročil z njo, me je kmalu minola. Kako bi mogel ljubiti žensko, ki ni imela srca do drugega, kakor do sama sebe. To Vam je bil posebljen egoizem. Mejnana ni bilo nikake harmonije. Nisva se veliko brigala drug za drugega. Živela sva skupaj ne iz ljubezni, temveč ker sva morala. Ana Karlovna bila je le površno izobrazena. O duhovitosti ni bilo sluha pri nji, zmisla ni imela za drugo, kakor za svojo toaleto. Čitala je zgolj francoske romane. Domači literati bili so v njenem očesu mračnjaki, sanjarji. Celo slavni Puškin ni imel veljave pri njej.

Sedaj sodite, ali bi mogel ljubiti tako bitje?

Kaka razlika med to in mojo sopotovalko Mašo Ivanovno! G...!

Bila je zelo naobražena in duhovita. Mogel sem govoriti z njo o vsem, ker se je zanimala za vse.

Bil bi presrečen, da bi mogel imenovati to bitje svoje. Ljubil sem jo neizrečeno.

Maša Ivanovna ni vedela, da sem poročen. Koliko krat sem stopil pred njo s trdnim sklepom, da ji razodem vse. Strah, da bi jo mogel izgubiti potem, mi ni dovolil govoriti.

— Mislim nisem, da mi tako naglo ugasne sreče žar!

— Sestajala sva se navadno na obali reke Neve, ne daleč od mesta. Kraj bil je zelo romantičen. Rad sem zahajal tja, tudi če nisva bila dogovorjena. Tako sem prišel tudi nekega popoldne. Sedela je Maša na moje čudo tam. V naročji ji je ležala kitaro, na katero je brenkala. Tiho se ji približam. Poslušam čarovne glase, ki jih je izvabljala izurjena roka. Sedaj prične tudi zraven peti, „Pogreb ljubezni“.

Nikdar nisem slišal, ne prej ne kasneje, tako živo izražati svojih čutov.

Čudil sem se kaj mora imeti moja Maša. Petje bilo je prekrasno. Nisem je mogel motiti. Stal sem kakor ukopan v zemljo.

Komaj je oddonel zadnji akord, skoči po konci, vrže v stran kitaro in kakor iz votlega groba čule so se besede:

„Grozno — grozno — poročen! Z Bogom Miloje brez Tebe ni življenja!“

„Sedaj sem vedel dovolj. Huje bi me nič zadeti ne moglo, kakor te obupne besede. Komaj je izgovorila zadnja slova, že sem jo videl borečo z valovi in slišal pretresujoč vsklik: „O Bog usmili se!““

Kakor brezumen planem med valove.

Rešil sem nesrečno žrtev-brezvestno.

Življenje njeno je bilo rešeno, a njen duh je ostal mračan.

Bila je v blaznici. Upal sem vedno, da ozdravi. Zaman! Ako so jo kaj uprašali ni drugega odgovorila:

„Da, da, poročen — prevaril mene, Miloje!“

Bil sem pri nji, a spoznala me ni. Postaral sem se takrat za več let.

Maša je vedno bolj in bolj pešala. Vedel sem, da jo kmalu izgubim.

Napočil je ta osodepolni dan. Stal sem ob njeni postelji. Solza za solzo utrinjala se je iz mojega očesa, ko sem gledal žrtev svoje ljubezni.

Kar nakrat odpre oči, me gleda dolgo, potem vsklikne: „Miloje!“

„Hoče se vzdigniti, a moči ji ne dopuščajo. Sklonim se k nji in jo vroče poljubim. Z mračnim glasom govori, a popolnoma pri pameti: „Imela sem hude sanje. Sanjalo se mi je, da si poročen. Kaj ne, da ni res?“ „Ni, potolaži se, draga“, lagal sem ji še v zadnjih hipih življenja. Ali bi ji mogel še zadnjih par minut greniti z grozno resnico?“ „Ni res! hvala Ti za to izpoved. Z Bogom Miloje z Bo-g-om —“ luč njenega mučnega življenja je ugasnila.

Poskrbel sem za njen grob. Uredil svoje stvari. Šel sem v svet iskat miru, katerega mi je svet vzel. Soproga